

Specialisten willen wel duurzamer, maar weten vaak niet hoe

‘We hebben meer groene dokters nodig’

De zorg is een enorme vervuiler. Daar zijn medisch specialisten zich nog vaak onvoldoende van bewust. Cathy van Beek voelt als kwartiermaker elke dag de urgentie om duurzaamheid in de zorg op de kaart te zetten. ‘Als het niet linksom kan, dan rechtsom. En als het niet morgen lukt, dan overmorgen.’

Kunt u eens schetsen hoe vervuilend de zorg is?

‘Minstens vijf procent van de CO₂-uitstoot wordt veroorzaakt door de zorgsector: een enorme vervuiler. Denk alleen al aan het energieverbruik, verspilling van eten en medicijnen, alle wegwerpartikelen, medicijnresten in water, patiënten en medewerkers die met de auto naar het ziekenhuis komen. Zal ik nog even doorgaan? Best opmerkelijk dat ziekenhuizen er zijn om zieke mensen beter te maken, zonder te kijken naar het vervuilende en dus ziekmakende aspect van de zorg zelf.’

CV Cathy van Beek

Geboren: Rotterdam, 1956

Functies: van huis uit verpleegkundige en later onderwijskundige en bestuurder in de zorg. Na het afronden van een studie bestuurskunde en een master change management werkte Van Beek als bestuurder bij de Sint Maartenskliniek, was ze vicevoorzitter van de NZa en lid van de raad van bestuur Patiëntenzorg bij het Radboudumc. Hier zette ze duurzaamheid op de agenda.

We kennen haar als: kwartiermaker duurzame zorg. Van Beek is tevens parttime strategisch regioadviseur duurzaamheid aan het Radboudumc en ambassadeur Zorg van MVO-Nederland.

Privé: Cathy is getrouwd, heeft een dochter en fotografeert en wandelt het liefst in de natuur.

Duurzaamheid thuis: milieuvriendelijk huis (zonnepanelen, zonneboiler, ramen op het zuiden), zoveel mogelijk vegetarisch eten en zoveel mogelijk reizen per fiets en trein.

Hoe duurzaam zijn medisch specialisten al?

‘Onlangs sprak ik op een bijeenkomst met de Federatie Medisch Specialisten over dit thema. Daar bleken medisch specialisten het zeker belangrijk te vinden, maar er ligt al zóveel op hun bordje en hebben geen idee hoe ze het kunnen aanpakken. Het merendeel heeft het ook nog niet op het netvlies staan.’

Hoe kunnen zij duurzaamheid het beste aanpakken?

‘Alles begint met de wil iets te veranderen. Zoals de voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Heelkunde, die in die bijeenkomst vertelde dat hij en zijn collega's zich groen en geel ergeren aan alle wegwerpstoffen op de operatiekamer. Daar willen ze iets aan doen. Maak een begin en zet duurzaamheid standaard op de agenda van je werkoverleg. Neem vaker de fiets naar het ziekenhuis. En hang aan elke beslissing die je de komende tijd moet nemen een groen kaartje – of dat nu is bij medicijnen voorschrijven, nieuwbouw of de vervanging van een monitor. Alles begint bij bewustzijn, daarna komt het handelen.’

Kunt u voorbeelden noemen van dergelijke ‘groene’ rolmodellen?

‘Zeker. Oncologisch chirurg Ignas de Bebbler van het Jeroen Bosch Ziekenhuis is zo iemand. Hij strijdt voor een beter milieu met minder stikstofvervuiling in Brabant, omdat hij vindt dat het dweilen met de kraan open is als een arts zich niet ook druk maakt over de oorzaken van ziekten. Dan heb je nog nefroloog Peter Blankenstijn van het UMCU die het zorgpad dialyse gaat vergroenen, en colorectaal chirurg

Cathy van Beek:

‘Door de OK te vergroenen pak je meteen een grote brok CO₂-uitstoot: ongeveer 30 procent van het hele ziekenhuis’

Jeroen Meijerink van het Radboudumc die datzelfde op de OK doet. Met de OK heb je meteen een grote brok CO₂-uitstoot te pakken; ongeveer dertig procent van het hele ziekenhuis.’

Maar hoe begin je als individuele dokter?

‘Het startpunt is de specialist of bestuurder die opstaat om het anders – dus groener – te doen. Zo is er een initiatief van anesthesisten op het gebied van monitoringapparatuur. In plaats van de nieuwste apparatuur op beurzen te kopen, kiezen zij nu voor *refurbishen*; al gebruikte apparatuur krijgt een opknopbeurt en kan weer een ronde mee. Daarover worden nu afspraken gemaakt met de Philipsen en Siemens van deze wereld. Een mooie stap! En bij een farmacotherapeutisch overleg in het oosten van het land zat onlangs

het regionale waterschap aan tafel om mee te denken over hoe de hoeveelheid medicijnresten in afvalwater is te verminderen. Dat soort *cross-over* samenwerkingsverbanden vind ik geweldig. Duurzaamheid doe je samen en soms met ‘sectorvreemde’ partners.’

Wat is uw persoonlijke drijfveer om duurzaamheid aan te pakken?

‘Ik ben opgevoed in een groot gezin met zestien kinderen. We waren van de zogeheten zwartekousenkerk. Ik wist al jong dat ik zorg moest hebben voor onze Schepping. Mijn vader had een grote moestuin en wij aten altijd onbespoten groente en fruit. Willen we onze planeet behouden en behoeden voor onze kinderen en de kinderen van onze kinderen, dan is dat niet alleen een taak voor klimaatoverleggers en de overheid: ▶

dat is een zorg van ons allemaal. Daarom ben ik zo blij met de *Green Deal Duurzame zorg voor een gezonde toekomst*, die in oktober door de Federatie, zo'n 130 andere partners, minister Bruins voor Medische Zorg en mezelf als kwartiermaker is ondertekend. Hierin stellen we dat de CO₂-uitstoot aanzienlijk terug moet, we meer circulair gaan werken, streven naar minder medicijnresten in het water en een gezonde leefomgeving voor cliënt, patiënt en medewerker. We moeten het echt samen doen.'

'Hang de komende tijd eens aan elke beslissing een groen kaartje'

Wat is uw belangrijkste taak als kwartiermaker duurzaamheid in de zorg?

'Voor mij is het vooral de 'koppelen en knoppen' kennen en die met elkaar verbinden, zodat de juiste partner op het juiste moment het goede groene doet. Ik praat met overheden, die deze ontwikkeling moeten faciliteren en ik neem deel aan diverse klimaattafels, zodat bij nieuwbouw duurzaamheid altijd een rol speelt. We bespreken met de Inspectie dat de energieverwendende luchtverversing in operatiekamers 's nachts anders kan. Inmiddels is de techniek namelijk zo verbeterd dat je in een halfuur de luchtverversing op orde hebt voor een OK. Overal ontstaan initiatieven. Zo geeft de afdeling radiologie van het Deventer Ziekenhuis nu plaszakken aan patiënten die oraal contrastvloeistof innemen. Daardoor komen de niet-afbreekbare afvalstoffen niet meer in het riool terecht. Mijn taak is al die initiatieven bij elkaar brengen, ze te versnellen waar mogelijk en te versterken waar nodig. Bij dit alles geldt: de patiëntveiligheid staat voorop.'

Een veelgehoorde klacht is medicijnverspilling.

Hoe die aan te pakken?

'Een belangrijke start is te stoppen met voorschrijven in bulk, omdat het zo zielig is dat die oudere mevrouw anders een keer extra naar de apotheek moet. Dus niet zes pakken meegeven, maar duurzamer voorschrijven. Nu worden alle geretoureerde geneesmiddelen nog weggegooid, maar door de komst van een chip in de verpakking weet de dokter straks dat zo'n nog niet geopende verpakking opnieuw te gebruiken is. Dat gaat ook helpen.'

Waar kunnen medisch specialisten terecht als ze een duurzaam idee hebben?

'Tijdens de duurzaamheidsbijeenkomst met de Federatie heb ik de wetenschappelijke verenigingen uitgenodigd namen van groene dokters aan ons door te geven om een netwerk Groene Geneeskunde op te richten, zodat iedere arts met een groen hart zich daar kan melden. Zo koppel je *early adopters* aan elkaar en kan een groene beweging ontstaan. Via dat platform willen we goede voorbeelden en ideeën met elkaar delen.'

Ligt het alleen op het bordje van de dokter?

'Nee, ik zie hierin ook een belangrijke taak voor bestuurders: faciliteer mooie initiatieven. In het Radboudumc heeft de raad van bestuur samen met patiënten, artsen, verpleegkundigen, diëtisten en afdelingsleiders de voedselverspilling met een derde teruggebracht. De cateraar levert nu meerdere kleinere maaltijden verspreid over de dag. Patiënt blij, wij blij. Natuurlijk zit het soms tegen, maar geef niet meteen op. Technische oplossingen en slim data-management gaan ons hierin helpen. Als het niet linksom kan, dan rechtsom en als niet morgen lukt, dan overmorgen.' ●